

Lausunto

16.08.2021

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Ei lausuttavaa.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

Ei lausuttavaa.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Lakiehdotuksessa X Oy:n toiminta osoitettaisiin vaikeimmassa työmarkkina-asemassa oleviin osatyökykyisiin. Espoo pitää tätä tärkeänä ja toivoo, että yhtiö pysyy myös kohdennettuna tälle kohderyhmälle ja meillä pystyttäisiin välttämään mm. Samhall-mallissa esiin tulleet haasteet.

Osatyökykyisyydelle on käytössä useita, näkökulmasta riippuvaisia määritelmiä. Lakiehdotuksessa arvioidaan Suomessa olevan noin 50 000–60 000 vähintään osittaiseen työskentelyyn riittävän työkykyistä osatyökykyistä ja vammaista henkilöä, jotka haluaisivat myös tehdä työtä. Tässä ryhmässä olisi sekä työkyvyttömyyseläkkeen, että työttömyysetuuden saajia. Kuitenkin jo pelkästään

koko- tai osa-aikaisissa työkyvyttömyyseläkkeen saajissa on arvioitu olevan jopa 60 000 sellaista henkilöä, jotka kokevat olevansa halukkaita ja pystyviä työhön. Esityksen oletuksena on, että yhtiön työntekijöistä 75 % tulisi nykyisistä ns. TYP-asiakkaista ja 25 % työkyvyttömyyseläkkeen saajista. Arviota yhtiöön työllistyvien taustoista, etuisuuksista ja määristä on ymmärrettävästi vielä tässä vaiheessa haasteellista esittää. Espoo toivoo, että lakiehdotuksessa esitettyä arviota henkilöiden määrästä pyrittäisiin tarkentamaan.

Esityksessä myös lasketaan, että n. 25 % työllistyvistä, lähinnä työkyvyttömyyseläkkeellä olevat, työllistyisivät yhtiöön osa-aikaisesti. Espoo olettaa, että osa-aikaisten työsuhteiden määrä on koko kohdejoukossa suurempi, sillä myös monialaisessa palveluissa olevilla ja terveyshaasteita omaavilla asiakkailla sitoutuminen kokoaikaiseen työhön voi tuottaa haasteita. Näin ollen X Oy:n pitäisi lähtökohtaisesti valmistautua joustaviin ja osa-aikaisiin työsuhteisiin. Espoo ehdottaa, että lakiehdotuksessa huomioitaisiin myös palveluiden ja etuisuuksien välillä liikkuvat asiakkaat, joiden asema on nykyisessä monimutkaisessa järjestelmässä haasteellinen. Asiakasohjausta tekevän TE-toimiston ja X Oy:n suhdetta jo olemassa oleviin välityömarkkinatoimijoihin tulee valmistelussa vielä selvittää ja rakentaa näiden välille yhteistyötä, jossa huomioidaan ao. toimijoiden vankka kokemus ja osaaminen. Muiden välityömarkkinoiden toimijoiden edellytykset jatkaa omaa toimintaansa tulee varmistaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Esityksessä todetaan, että TE-toimistot voivat ehdottaa keskitettyä asiakasohjausta tekevälle TE-toimistolle X Oy:lle ohjattavat asiakkaat. Kuntakokeiluiden osalta asiakkaat pitäisi ensin ohjata alueensa TE-toimistolle, joka arvioi voiko asiakkaan ohjata eteenpäin keskitettyä asiakasohjausta tekevälle TE-toimistolle. Espoon mielestä esitetty asiakasohjausprosessi on kuntakokeilun asiakkaiden osalta turhaa päällekkäistä työtä aiheuttava ja pitkittää asiakkaan pääsyä X Oy:n piiriin. Asiakasohjauksen näkökulmasta kuntakokeilujen tulee olla TE-toimistojen kanssa samassa asemassa eli niiden tulee voida suoraan ehdottaa asiakkaita keskitettyä asiakasohjausta tekevälle TE-toimistolle. Kohderyhmään kuuluvista asiakkaista merkittävä osa on kuntakokeilujen asiakkaita.

Nyt suunniteltavissa prosesseissa on syytä huomioida työllisyydenhoidon tulevat pysyvät palvelurakenteet. Espoo painottaa, että prosesseja ja lakeja on suunniteltava asiakkaan näkökulmasta ja mietittävä mahdollisimman sujuvaksi. Palvelujen ja toimintojen nivelvaiheet on tunnistettu haastaviksi ja riskinä onkin, että haavoittuvassa asemassa olevan asiakkaan siirtäminen väliportaana kautta aiheuttaa turhautumista sekä olennaisen tiedon ja tuen katoamista.

Esityksessä ehdotetaan, että kuntien sosiaaliviranomaiset ja Kansaneläkelaitos ohjaisivat asiakkaitaan ensin työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaiksi. (Espoo katsoo, että tässä yhteydessä myös siihen rinnastettavan työllisyyden kuntakokeilun asiakkaaksi.) Espoo pitää tätä ratkaisua selkeänä. Toimintakentässä on tapahtumassa suuria muutoksia parhaillaan, kuten Sote-uudistus, minkä myötä

esim. kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen tulee muutoksia. Espoo pitää tärkeänä, että nämä uudistukset otetaan valmistelussa hyvin huomioon.

Yhtiöön potentiaalisesti työllistyvän työntekijän tulisi ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi ja työllistymisellä tulee olemaan vaikutuksia henkilön saamiin etuuksiin. Espoon toteaa, että asiakkaan on tärkeää jo palveluun hakeutumisen pohdintavaiheessa saada selkeä käsitys työsuhteen vaikutuksesta omiin etuuksiinsa. Tulevan sosiaaliturvauudistuksen myötä tähän toivottavasti saadaan asiakkaan näkökulmasta helpommin hahmotettava kokonaisuus.

Espoo pitää pääosin ehdotettua rakennetta asiakasohjausta tekevstä TE-toimistosta hyvänä, mutta katsoo että valmistelussa on tärkeää tarkentaa toimintaa vielä suurelta osin. Espoon mielestä on tärkeää, että yhtiöön potentiaalisesti työllistettävien tunnistamiseksi kuntakokeiluissa sekä TE-toimistoissa luodaan ajoissa selkeät toimintamallit ja kriteeristö, jottei osatyökykyiselle aiheudu turhia pettymyksiä eikä palvelujärjestelmälle kuormitusta turhista ohjauksista. Lisäksi pitäisi pystyä huomioimaan asiakasohjausta tekevässä TE-toimistossa yhtiön työnhakijoiden tilanteiden riittävän monialainen tarkastelu, sillä osatyökykyiset työnhakijat ovat hyvin heterogeeninen joukko ja heidän haasteensa moniulotteisia.

Esityksessä ehdotetaan, että työllistymissuunnitelman yhteydessä pyydetäisiin asiakkaalta lupa välttämättömien tietojen luovuttamiseen asiakasohjausta tekevälle TE-toimistolle. Espoo toivoo, että tässä yhteydessä tarkasteltaisiin perinpohjaisesti tietojen vaihtoon liittyvää lainsäädäntöä. Käytännössä tällä hetkellä asiassa on paljon haasteita, myös tilanteessa, jossa asiakas itse toivoo tiedonvaihdon sujuvuutta. Espoo katsoo, että myös tilanteessa, jossa yhtiön palveluksessa ollut henkilö palaa työttömäksi työntekijäksi, tulisi olla mahdollista hyödyntää kertynyttä tietoa asiakkaan auttamiseksi eteenpäin jatkopolulla. Tietojen vaihto myös X Oy:ltä tulisi näin ollen huomioida, asiakkaan annettuaan siihen suostumuksensa.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

.

Ei lausuttavaa.

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Päällekkäisyyksien välttämiseksi Espoo pitää hyvänä ehdotuksena sitä, että selvityshenkilön ehdottamaa palvelutoimintaa ei otettaisi käyttöön. Erityisen tärkeänä Espoon mielestä tulisi kuitenkin huolehtia nivelvaiheiden sujuvuudesta etenkin riittävän tuen ja tiedon siirron näkökulmasta.

Esityksessä nostetaan esille se, että jatkuva oppiminen ja osaamisen kehittäminen ovat osatyökykyisten työllistämässä keskeisiä toimia. Espoo on tästä täysin samaa mieltä. Esityksessä mainitaan, että X Oy keskittyisi yhtiössä työskentelyn tukemiseen ja osatyökykyisille järjestettäisiin

tarvittaessa ensin mahdollisuuksia esim. oppisopimuksiin muualta verkostosta.

Oppisopimuskoulutuksia järjestetään ilahduttavan laaja-alaisesti, mutta siihen sitoutuvia työnantajia voi olla vaikeaa löytää. Espoo katsoo myös, että esim. pitkäaikaistyöttömän henkilön kohdalla polku ei välttämättä ole kovin suoraviivainen, vaan työskentely X Oy:ssä voisi ajan kuluessa johtaa oman alan löytymiseen ja osallistumiseen esimerkiksi X Oy:lle räätälöityihin oppisopimuskoulutuksiin (esim. hoiva-avustaja) ennen siirtymistä avoimille työmarkkinoille. Espoo toivoo, että osaamisen kehittämistä suunnitellaan ajoissa opetuksen järjestäjien kanssa. X Oy voisi näin ollen toimia jatkuvan oppimisen uudistuksessa tärkeänä toimijana.

Espoo pitää hyvänä sitä, että esityksessä ehdotetaan yhtiön järjestävän työntekijöille normaalit työterveyspalvelut. Työntekijöillä säilyy omat aikaisemmat tukitoimet, eikä palveluihin tule katkoksia. Näin myös yksityisyys säilyy. Selvityksessä todettiin, että työttömille on työssä käyvää väestöä vähemmän tarjolla ennaltaehkäisevää terveydenhoitoa, pitkään työttömänä olleen kynnys hakeutua hoitoon voi olla korkea ja työttömyys itsessään heikentää terveyttä ja lisää sairastavuutta. Espoo katsookin, että yhtiöön työllistyvillä on keskimääräistä suurempi tarve työterveyshuollon palveluille. Espoo toivoo, että näihin palveluihin panostetaan ja siellä tarjotaan laajasti ja riittävin resurssein palveluita. Työterveyden kattaviin palveluihin tulee myös olla nopeaa ja yhteistyökäytännöt ketteriä.

Esityksessä rinnastetaan monin paikoin työllisyyden kuntakokeilut sote-palveluihin ja Kansaneläkelaitokseen. Tulevien suurien rakenneuudistusten tulisi Espoon mielestä kuitenkin näkyä jo valmistelussa. Sote-uudistuksen hyvinvointialueet sekä työllisyyden hoidon vastuun siirtyminen kunnille tulisi huomioida koko esityksessä, rinnastamalla työllisyyden kuntakokeilut TE-toimistoihin. Jo tällä hetkellä työllisyyden kuntakokeilut tekevät samaa JTPL-lain osoittamaa tehtävää.

X Oy:n on ehdotettu aloittavan asteittain kahdella tai kolmella alueella. Espoo katsoo, että olisi perusteltua aloittaa pääkaupunkiseudulla, sillä tällä alueella on eniten potentiaalisia työllistettäviä, mutta myös todettu esityksessä olevan suuret erot eri alueiden välillä osatyökykyisten työllistymisessä.

Sipilä Hilla-Maaria

Espoon kaupunki - Elinvoim/Työllisyyspalvelut Työllisyyspalvelujen päällikkö

Hilla-Maaria Sipilä